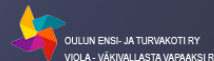

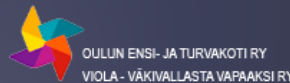
18.03.2015
Kajaani

ERON JÄLKEINEN VAINO

Riitta Hannus
psykoterapeutti
hanketyöntekijä, VARJO-hanke
Oulun ensi- ja turvakoti

- RAYn tukema yhteistyöhanke: Mikkelissä Viola – Väkivallasta vapaaksi ry ja Oulussa Oulun ensi- ja turvakoti ry
- Tavoitteina: eron jälkeisen vainon ennaltaehkäisy ja perheiden tukeminen
- Keinoina:
 - riskin arvioinnin ja turvasuunnittelun kehittäminen
 - vaikuttamistyö
 - kouluttaminen
 - tutkimusyhteistyö
 - kuntoutusmuotojen kehittäminen:
 - uhrit, tekijät, lapset ja läheiset

www.varjohanke.fi

VAINOAJIEN LUOKITTELU

(MULLEN 1999, FARNHAM 2013, KUMPUNIEMI 2012)

1. Läheisyyden etsijät (intimacy seekers)

- Uskovat olevansa suhteessa vainottuun, mm. julkkisten vainoajat.
- Psyykkisesti sairaita: harhaluuloisuushäiriöisiä, erotomaanisia harhoja.

2. Taitamattomat (incompetent suitors)

- Tirkistelijät.
- Motiivina toive intiimistä suhteesta.
- Oppimisvaikeuksia, sosiaalisesti taitamattomia.

3. Hylätyt (rejected)

- Eivät kestäen suhteen loppua.
- Motiivina kosto ja hyvitys
- Persoonallisuushäiriöisiä, harhaluuloisuutta ja sairaalloista mustasukkaisuutta, voivat olla hyvin vaarallisia uhrille.

4. Katkeroituneet (resentful)

- Eivät luovuta oikeusjuttuja, oikeudenhaku muuttunut pakkomielleiseksi, tekevät viranomaisista valituksia.
- Motiivina pelotella ja aiheuttaa tuskaa uhrille.
- Outo persoonallisuudenrakenne: jäykkiä, narsistisia, kontrolloivia, korkea suusidinnriski, myös uhrin surma.

5. Saalistajat (predators)

- Vaanivat uhria kaapatakseen ja tappaakseen, uhri ei yleensä tiedä olleensa vainon kohteena ennen kaappausta. - Seksuaalirikollisia, parafilioita

VAINOAMINEN LUKUINA

- Naisista vainoa on kokenut 13-24%:ia ja miehistä 4-7 %:ia.
- Vainoaja on yleensä tuttu. Ex-kumppani on vainoajana vähintäänkin puolessa tapauksista.
- Noin puolet väkivaltaisista miehistä jatkaa kumppaniin kohdistuvaa väkivaltaista vainoamista vielä eron jälkeen.
- Entiset parisuhdekumppanit ovat väkivaltaisimpia vainoajia, sillä vainoamista edeltävä intiimisuhte lisää väkivallan todennäköisyyttä vainossa yli 50%:ia.

LÄHISUHDEVAINO – PAITSI DIGITAALISENA - ON SUKUPUOLITTUNUTTA

- Ex-kumppaninsa vainoamista 75-95% naisia, puhtaasti digitaalisessa vainossa naiset ja miehet vainoavat yhtä usein.

Ex-puolison surmaamiseen syyllistyneistä miehistä 76 % oli vainonnut uhria ennen surmatekoa.

(Frye ym. 2006, Johnson ym. 2000, Kumpuniemi 2012, Piispa ym. 2004 & 2008; EU:n laaja uhritutkimus 2014)

KAHDEN VIIKON KRIITTINEN RAJA

- "Jos haitallinen häirintä jatkuu yli kaksi viikkoa, käytös luokitellaan vainoksi ja tilastollisesti se tulee kestämään kaksi (viisi) vuotta."
(Dr. Frank Farnham, National Stalking Clinic, London, 2013)
- "Kahden viikon jälkeen vainoaminen muuttuu usein tunkeilevammaksi, uhkaavammaksi ja uhrissa enemmän psykososiaalisia vaikutuksia herättäväksi." (Hallituksen esitys eduskunnalle tulevista vainoon liittyvien lakien muutoksista, 2013)

VAINO EROJEN JATKUMOLLA

- Valtaosaan eroista ei liity fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa.
(avioeroja v. 2013 n. 13 700)
- Osa väkivaltaisista parisuhteistakin päättyy "sopueroon".
- Osaan eroista liittyy jonkinlaista häirintää, mikä pitkittyessään täyttää vainon kriteerit.

TUNNISTAMISEN HAASTEITA

- ...uhka saatetaan sekoittaa rakkaudentunnustuksiin
- ... rakkaudentunnustuksia ja ihailun osoituksia ei mielletä häirinnäksi, vaikka ne olisivat ei-toivottuja ja niiden todellinen merkitys on toinen.
- ... ei välttämättä ole sisältynyt suoraa fyysistä väkivaltaa tai sillä uhkaamista.
- ... selitetään erokriisinä, huoltajuusriitana ja/tai mustasukkaisuutena

VAINON RISTIRIITAISET ILMIASUT OVAT...

... *verkoston* metafora, missä vainoteot muodostavat järjestelmällisen ja suunnitelmallisen väkivallan ilmentymisen, jossa vainoaja hyödyntää lähisuhteita ja erilaisia apukeinoja.

... *rihmaston* metafora, missä vainoteot nähdään epämääräisinä, ennustamattomina ja osin paikantumattomina väkivallan tekoina.

(klippi vaino ja vaikutukset)

(Nikupeteri ja Laitinen, 2013)

DIGITAALINEN VAINO (Jennifer Perry)

- Ei-toivottua, pelkoa aiheuttavaa seuraamista tai yhteydenottamista minkä tahansa käytettävissä olevan viestintävälineen avulla, mukaan lukien nykyaikainen tieto- ja viestintäteknologia
- Perinteisen vainokäyttäytymisen rinnalla käytetään vainoamisen välineenä matkapuhelimia, tietokoneita, sosiaalista mediaa ja paikannusteknologiaa.
- Paras tapa suojautua digitaaliselta vainolta ja häirinnältä on tulla tietoiseksi sekä teknologisista riskeistä että suojautumiskeinoista ja opetella turvalliset digitaaliset viestintätottumukset
- Jennifer Perry => suomennettu opas www.varjohanke.fi

DIGIVAINON HÄLYTYSMERKKEJÄ (Jennifer Perry)

- Salasanat vaihtuvat tai lakkaavat toimimasta
- Sinusta tiedetään asioita, joita ei pitäisi tietää
- Sähköpostisi on merkattu luetuksi, vaikkot ole sitä vielä lukenut
- Verkkopankista häviää rahaa
- Nimissäsi on tehty verkko-ostoksia
- Tietokoneestasi häviää tietoja
- Web-kamera käynnistyy itsestään
- Puhelimen akku tyhjenee tavallista nopeammin
- Yleinen kontrollointi suhteen aikana ja sen jälkeen!

YLEISIMMÄT DIGITAALISET RISKIT! (Jennifer Perry)

- Oma käyttäytyminen!
- Käyttäjätunnusten joutuminen väriin käsiin
 - Sama salasana kaikilla tileillä
 - Arvattavan helppo salasana, jopa tiedossa oleva
 - Vakoiluohjelma
- Digitaalinen jalanjälki
 - Tule tietoiseksi siitä minkälaisen digitaalisen jäljen jätät!
- Sosiaalinen manipulointi
 - Hyvää tarkoittava /ajattelematon tietojen luovuttaminen

VAINOON LIITTYVÄT UUDET LAIT

VIESTINTÄRAUHAN RIKKOMINEN RL 24:1A

- Jo ennestään kotirauhan rikkomisessa mukana olleet puhelu- ja tekstiviestihäirintä
- Välineneutraali
- Paikasta riippumaton
- Huomattava häiriö- tai haitta
- Asiallisuus – todellinen sisältö
- Asianomistajarikos
- Sakkoa tai enintään 6 kk vankeutta

(Forss 2014)

VAINOLAKI RL 25§ 7A 1.1.2014

Toistuvaa, pitkäkestoista ja oikeudetonta uhrin piinaamista:

- jatkuvilla yhteydenotoilla
- uhkailulla
- seuraamisella
- tarkkailemalla

Tekokonaisuus on **omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta.**

Vaino on virallisen syytteen alainen rikos, josta maksimirangaistus on 2-vuotta vankeutta.

NÄYTÖN KERUU USEIMMITEN UHRIN VASTUULLA

Systemaattinen tallennus turvallisesti
loki <http://www.varjohanke.fi/wp-content/uploads/2014/02/todistusaineistoloki.pdf>

TEKIJÄN TIETOISEKSI SAATTAMINEN

- Osalla vainoajista tietoisuus rangaistavuudesta toimii estäjänä

RISKIN ARVIO JA TURVALLISUUSSUUNNITTELU

Riskin arviointia (Sheridan & Roberts 2011, S –DASH 2009)

1. Onko tekijä vainonnut aiemmin tätä/ muuta uhria
2. Onko vainoaja tuhonnut uhrin omaisuutta?
3. Onko vainoaja värvännyt muita henkilöitä avukseen vainoamisessa?
4. Onko vainoaja ahdistellut muita osapuolia, esim. uhrin ystäviä, läheisiä?
5. Onko vainoaja käyttänyt fyysistä väkivaltaa ihmisiä kohtaan tämän vainoamistapauksen yhteydessä?
6. Onko vainoaja tehnyt fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhkauksia viimeisen häirintätapauksen yhteydessä?
7. Onko vainoaja oleskellut kodin tai työpaikan lähistöllä?
8. Onko uhri erittäin peloissaan siitä, mitä epäilty voi tehdä?
9. Onko vainoajalla huume/ alkoholiongelma?
10. Hakeutuuko vainoaja kutsumatta kohtaamisiin useammin kuin 3 kertaa viikossa?
11. Tiedetäänkö vainoajan olleen aiemmin väkivaltainen

RISKITEKIJÖITÄ ERON JÄLKEISELLE VAINOLLE (1)

Jo parisuhteen aikana olleet

- kontrolloiva ja
- alistava käytös,
- uhrille tärkeiden esineiden /asioiden tuhoaminen sekä
- sosiaalisten suhteiden kaventuminen tai katoaminen tai tekijän pyrkimys siihen.

Lisäksi riskiä nostaa fyysisen ja / tai seksuaalisen väkivallan olemassaolo.

RISKITEKIJÖITÄ ERON JÄLKEISELLE VAINOLLE (2)

Uhrin

voimakas pelko tai sen puuttuminen, vaikka tapahtumat olisivat omiaan aiheuttamaan pelkoa.

Tekijän

kykenemättömyys nähdä tekojensa vääryyttä ja
kyky manipuloida uhria ja/tai viranomaisia.

Uhrin ja/tai tekijän

vahva riippuvuus toisesta.

UHRIN TOIMINNALLISET SELVIYTYMISKEINOT (1)

(Häkkänen-Nyholm 2008)

1. Mukana reagointi

- mm. pyrkimys keskustella vainoajan kanssa
- > kiihdyttää vainoamista

2. Vastaa reagointi

- uhata vahingoittaa vainoajaa tai itseään
- > osoittavat vainoajalle hänen tärkeytensä uhrin elämässä ja lisäävät vainoajan subjektiivista riskiä kasvojensa menettämisestä
- > altistaa väkivallanteoille

3. Sisäänpäin reagointi

- mm. kieltäminen ja päihteiden käyttö

UHRIN TOIMINNALLISET SELVIITYMISKEINOT (2)

(Häkkänen-Nyholm 2008)

4. Poispäin reagointi

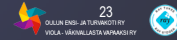
- mm. puhelinnumeron ja osoitteen salaaminen
 - > toimivimmat taktiikat: tekevät vainoamiset vaikeampaa, eivätkä tuota vainoajalle positiivista vahvistamista
- tuottavat paljon vaivaa uhrille

5. Ulospäin reagointi

- mm. poliisille ilmoittaminen, lähestymiskiellon hakeminen
- > vähentää väkivaltaista käyttäytymistä ja lähestymiskielto lopettaa vainon noin 60%issa tapauksista

Lähteet: Spizberg & Cubach 2007, Sheridan ym. 2003, Häkkänen ym. 2003, Dovelius ym. 2006, Logan ym. 2002

RIITTA HANNUS 2015

TRAUMATISOITUMINEN JA RISKIN ARVIO

- Traumatisoituminen aiheuttaa muutoksia kyvyssä tunnistaa riskiä, suojella itseä ja lapsia, pitää kiinni rajoista, ottaa vastaan apua, luottaa
- Jos erityinen vaikeus irrottautua väkivaltaisesta suhteesta tai on takana useita väkivaltaisia suhteita, on väkivalta / kaltointohtelu todennäköistä jo omassa lapsuudessa
- Mitä pirstaloituneempi mieli sitä suurempi tarve tuelle myös ulkoisen turvallisuuden vahvistamisessa

LIIAN VÄHÄN PELKOA / LIIAN PALJON PELKOA

- Pelko on tunne, mikä sisältää ylläkkeen toimia, esimerkiksi vaara-tilanteissa suojautua tai paeta
- Liiallinen pelko lamauttaa tai aiheuttaa sen kaltaista ylivillyä, mikä heikentää elämänlaatua ja on uhka fyysiselle terveydelle.
- Liiallinen pelko voi myös aiheuttaa yliherkkyyttä ja ylisuojautumista
- Toisaalta pelon dissosioituminen estää suojautumisen.
- Eli kysymys: "Mitä sinun pelolle kuuluu tänään?" on hyvin adekvaatti kysymys vainon uhreille!

TURVALLISUUS

- Riskin arviointi jatkuvaa
- MARAK
- Turvasuunnitelma (koti, työpaikka, liikkuminen)
- Lähestymiskielto
- Turvakielto/ tietojen salaaminen (muuton yhteydessä)
- Turvalaitteet
- Huomio myös lasten ja läheisten turvallisuuteen
- Auttajien turvallisuuden varmistaminen

www.varjohanke.fi: Opas vainon uhreille (2015)
"Haluan elää en vain olla hengissä"

VARJO-hankkeen kuluva vuoden
teemana konsultaatio, joten ota
yhteyttä, jos tunnet tarvetta!!!

Yhteystiedot löytyvät: www.varjohanke.fi

**Seminaari
Oulussa
27.01.2016**

Vainon uhrin
hoito ja
kuntoutus

KIITOS !

